Liudmyla Liubchak – *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine).*

Research interests: *the development of primary school pupils' emotional intelligence; making a creative communicative environment for young learners.*

Людмила Любчак – *кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри початкової освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна).*

Наукові інтереси: *розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів; створення творчого комунікативного середовища для молодших школярів.*

ORCID: 0000-0002-2330-2998
E-mail: liavin@ukr.net

Inna Stakhova – *Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine).*

Research interests: *European integration of the Ukrainian educational system; young learners' competence formation in the language and literature educational field.*

Інна Стахова – *докторка філософії (PhD), доцентка, доцентка кафедри початкової освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна).*

Наукові інтереси: *євроінтеграція української системи освіти; формування компетентності молодших школярів у мовно-літературній освітній галузі.*

ORCID: 0000-0002-8942-6248
E-mail: kachayloinna@gmail.com

DOI: 10.58407/NI.25.3-4.7

THE PRIMARY SCHOOLCHILDREN'S COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION BY MEANS OF MODERN VISUAL AIDS

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ СУЧАСНИМИ ЗАСОБАМИ ЗОРОВОЇ НАОЧНОСТІ

The purpose of the article *is to outline the methodological aspects of using modern visual aids to improve the level of primary schoolchildren's communicative competence.*

Methodology. *The study used a set of methods, including theoretical analysis of scientific, educational and methodological domestic and foreign literature on the implementation of innovations in education and the formation of primary schoolchildren's communicative competence; survey of teachers; analysis of the products of pre-service primary school teachers' creative work.*

© Liubchak L., Stakhova I., 2025

Scientific novelty. *The article deals with the problem of introducing new information technologies into the educational process of primary school, in particular, the use of visual aids in the primary schoolchildren's communicative competence formation.*

It is noted that specially selected interactive posters, comics, GIF-animations are appropriate for the effective primary schoolchildren's communicative competence formation. It is determined that when using them, the teacher should take into account certain conditions, in particular: creating a speech environment that stimulates the pupils' cognitive activity; using individual and group forms of work; taking into account the values and interests of primary schoolchildren, their age capabilities, etc. The article analyses the ways of using animation and its role in the acquisition of practical communication skills by primary schoolchildren. The emphasis is placed on the effectiveness of using animation for studying fairy tales. The role of an electronic visual aid – an interactive poster – in the formation of pupils' speech knowledge and the development of communication skills is determined.

Conclusions. *The study testified that primary school pupils' communicative competence is the ability to interact effectively in various situations. Modern visual aids stimulate speech activity, enrich the experience of communication and develop the skills of meaningful interaction of young learners.*

Keywords: *communicative competence, competence-based approach, new information technologies, primary schoolchildren, visual aids.*

Мета статті *– окреслення методичних аспектів використання сучасних засобів зорової наочності для підвищенні рівня комунікативної компетентності молодших школярів.*

Методи дослідження. *У ході дослідження використано комплекс методів, серед яких такі: теоретичний аналіз наукової, навчально-методичної вітчизняної і зарубіжної літератури з питань упровадження інновацій в освіті та формування комунікативної компетентності молодших школярів; емпіричні – опитування педагогів, аналіз продуктів творчої діяльності майбутніх вчителів початкової школи.*

Наукова новизна. *У статті розглянуто проблему впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес початкової школи, зокрема йдеться про використання засобів зорової наочності для формування комунікативної компетентності молодших школярів.*

Зазначено, що для ефективного формування комунікативної компетентності в учнів молодшого шкільного віку доречними є спеціально підібрані інтерактивні плакати, комікси, GIF-анімації. Визначено, що під час їх використання вчитель має враховувати певні умови, зокрема: створення мовленнєвого середовища, що стимулює пізнавальну активність учнів; використання індивідуальної та групових форм роботи; врахування цінностей та інтересів молодших школярів, їх вікових можливостей тощо. Здійснено аналіз способів використання анімації та її ролі задля набуття молодшими школярами практичних навичок комунікації. Робиться акцент на ефективності використання анімацій для вивчення казок. Визначається роль електронного засобу наочності, – інтерактивного плакату, – у формуванні мовленнєвих знань учнів та розвитку навичок культури спілкування.

Висновки. *Проведене дослідження показало, що комунікативна компетентність молодших школярів – це здатність ефективно взаємодіяти в різних ситуаціях. Сучасні засоби зорової наочності стимулюють мовленнєву активність, збагачують досвід комунікації та розвивають навички змістовної взаємодії молодших школярів.*

Ключові слова: *компетентнісний підхід, комунікативна компетентність, молодші школярі, нові інформаційні технології, засоби зорової наочності.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Організація освітнього процесу в початковій школі в останні роки потребує переходу від знаннєвої парадигми до компетентнісної, що зумовлює пошук інноваційних засобів навчання, які сприятимуть всебічному розвитку учнів. Важливим завданням учителя початкової школи стає не лише процес передачі знань учням, а й пробудження в них бажання пізнавати навколишній світ самостійно, нестандартно мислити, пропонувати новітні ідеї, створю-

вати креативні продукти тощо. Сучасна освіта вимагає нових підходів до формування ключових компетентностей учнів, серед яких провідне місце займає комунікативна компетентність. Зважаючи на диджиталізацію освітнього процесу, значну роль ґаджетів у нашому житті, мовлення дітей страждає. Школярам часто важко висловити думку, у них малий лексичний запас, є проблеми з фонетичною вимовою, що ускладнює формулювання повноцінних висловлювань, обмежує участь у спілкуванні та знижує рівень взаєморозуміння з однолітками та вчителями. Уміння ефективно спілкуватися, виражати думки, слухати й розуміти інших – це основа повноцінної комунікації, необхідна для активного входження та утвердження в соціумі.

У цьому контексті особливу роль відіграють сучасні засоби зорової наочності, що поєднують візуальний, емоційний та інформаційний вплив. Їхнє застосування сприяє активізації мислення, збагаченню словникового запасу та розвитку усного й писемного мовлення. Використання сучасних засобів зорової наочності у процесі проведення уроку в початковій школі дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу. Упровадження нових інформаційних технологій у сучасному освітньому середовищі забезпечує постійний розвиток дитини, дає можливість учням свідомо й активно сприймати навчальний матеріал усіма аналізаторами.

Аналіз основних досліджень і публікацій з проблеми. Згідно з концепцією «Нова українська школа» (2016) однією із провідних компетентностей молодших школярів є спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою, що акумулює вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (завдяки слуханню, говорінню, читанню, письму, застосуванню мультимедійних засобів). Це також здатність школяра реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

Метою початкової освіти, згідно з Державним стандартом початкової освіти (2018), є «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» (с. 2). У цьому документі виокремлено ключові компетентності, до яких належать вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами (*Державний Стандарт*, с. 3–4). Згідно з Державним стандартом початкової освіти (2018) мовно-літературна освітня галузь містить українську мову, мови відповідних корінних народів і національних меншин, українську літературу та літературу для корінних народів та національних меншин, іншомовну освіту.

Мета вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин полягає у формуванні комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвитку особистості здобувачів початкової освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; а також у збагаченні емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей (*Державний Стандарт*, с. 6).

У пояснювальній записці до Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О. Савченко (2022), метою початкового курсу мовно-літературної освіти визначено «розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» (с. 6).

Провідні українські науковці (Вашуленко, 2017; Лазаренко, 2016; Локшина, 2007; Овчарук, 2004 та ін.) наполягають на тому, що формування компетентностей учнів початкової школи має ґрунтуватися на особистісно орієнтованому, діяльнісному та інтегрованому підходах, що забезпечують цілісний розвиток дітей, здатних застосовувати набуті знання, уміння й цінності у різних життєвих ситуаціях.

У контексті проблеми розвитку комунікативної компетентності учнів засобами наочності в процесі вивчення української мови важливим є цілеспрямоване використання візуальних матеріалів, які сприяють кращому засвоєнню мовних норм, активізації мовлення та формуванню здатності у школярів ефективно висловлювати власні думки в різних комунікативних ситуаціях

(Большакова & Пристінська, 2017; Вашуленко & Дубовик, 2019; Демченко та ін., 2021; Пономарьова, 2020; Савченко, 2015; Франчук та ін., 2025).

Формулювання цілей статті. Мета наукової розвідки полягає у тому, щоб розкрити методичні аспекти використання сучасних засобів зорової наочності для підвищення рівня комунікативної компетентності молодших школярів.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Для реалізації мети дослідження використано комплекс методів, серед яких такі: теоретичний аналіз наукової, навчально-методичної вітчизняної і зарубіжної літератури з питань інновацій в освіті; емпіричні – опитування, аналіз продуктів творчої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У наукових дослідженнях стверджується, що комунікативна компетентність учнів початкової школи формується у процесі систематичного розвитку мовлення й мовленнєвої взаємодії, що є основою для подальшого навчання й соціальної адаптації; суть поняття полягає у «здатності правильно, доречно й виразно висловлюватися в різних ситуаціях спілкування, а також у вмінні слухати співрозмовника, будувати зв’язні висловлювання, дотримуватися норм української літературної мови» (Вашуленко & Дубовик, 2019, с. 4). Поняття «комунікативна компетентність» трактується у дослідженнях як «здатність ефективно взаємодіяти з однолітками та дорослими у освітніх і соціальних ситуаціях, що включає володіння мовленнєвими засобами, умінням слухати, висловлювати власну думку, вести діалог, дотримуючись норм мовленнєвої етики. Формування цієї компетентності в молодшому шкільному віці є важливою умовою розвитку особистості, її соціалізації та успішного навчання» (Пономарьова, 2020, с. 8). Науковці (Вашуленко, 2017; Демченко та ін., 2020) доводять, що комунікативна компетентність молодших школярів є ключовою складовою їхньої особистісної та пізнавальної діяльності і виявляється у здатності ефективно висловлювати думки, почуття і наміри в різних комунікативних ситуаціях. Дослідники (Франчук та ін., 2025) підкреслюють, що формування комунікативної компетентності відбувається у процесі навчання мови та розвитку мовлення і залежить від організації навчального середовища, мовленнєвої активності учнів, а також педагогічної підтримки з боку вчителя.

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить, що для більшості дослідників, комунікативна компетентність – це не вроджена здатність, а сформована на основі взаємодії мовця із соціальним середовищем у процесі набуття ним комунікативного досвіду; це – знання, уміння й навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам і ситуаціям спілкування.

Для ефективного формування комунікативної компетентності в учнів молодшого шкільного віку доречними, на нашу думку, є спеціально підібрані інтерактивні плакати, комікси, GIF-анімації тощо. Однак, учитель має враховувати певні умови використання засобів зорової наочності для формування означеної компетентності учнів. Зокрема, створення мовленнєвого середовища, що стимулює пізнавальну активність учнів; використання індивідуальної та групових форм роботи; врахування цінностей та інтересів молодших школярів, їхніх вікових можливостей; стан сформованості практичних навичок діалогічного мовлення, навичок розгортання діалогічної взаємодії в різних формах мовленнєвої діяльності.

Комікс – це креативний та легкий у сприйнятті вид наочності, який може бути створений не лише вчителем, а й учнями. Під коміксом варто розглядати послідовні зображення, що містять персонажів та їх короткі фрази. Це певного виду візуалізація методу сторителінгу, адже у такий спосіб учні можуть складати власні історії-діалоги та наочно представляти матеріал із вивченої теми. Серед основних способів створення коміксів виокремлюють такі: малювання на папері; створення в цифрових редакторах; фотографії реальних подій із життя учнів (Йорсатер та ін., 2020).

Для ефективної реалізації та представлення коміксу необхідно дотримуватися певної послідовності:

– обрати тему (обговорити, про що буде комікс, яка історія оповідатиметься, сформулювати мету та визначити жанр);

– створити персонажів;

– дібрати локації (визначити фони – головні та другорядні);

– продумати сюжетну лінію (сценарій, основні етапи розвитку подій);

– реалізувати всі ідеї за допомогою цифрового інструмента;

– поширити комікс для оцінки результатів діяльності учнів (Йорсатер та ін., 2020).

Загалом процес створення коміксів є захопливим, адже, придумуючи власні висловлювання, учні розвивають уяву, мислення, правильно формують мовні конструкції та вчаться побувати одночасно в

ролі двох співрозмовників. Щодо способів створення коміксів, то доречним, на нашу думку, є використання цифрового редактора Canva. У роботі він є надзвичайно легким і зручним. Ліворуч на панелі можемо обрати шаблони, які слугуватимуть основою. На головній сторінці нам пропонують визначити вид документа, а саме: презентація, фото для соціальних мереж, обкладинка, портфоліо тощо, після обрання шаблону, відкриваються вікна для створення нового нашого проєкту та відповідно панель, на якій ми будемо працювати.

Створення з молодшими школярами коміксів після опрацювання українських народних казок допомагає учням в оригінальній формі відтворити ключові фрази героїв та сюжетні елементи прочитаної казки, звернути увагу на побудову діалогу, вміння вести розмову, дотримуючись правил культури мовлення. Також на базі створеного коміксу діти можуть переказати твір у дійових особах.

Цікавим та легким у використанні є також сервіс Make Beliefs Comix. На нижній панелі можна ознайомитися із пропонованими зразками матеріалів для наповнення коміксів. Таким способом, наприклад, до бесіди «Небезпека в лісі» на занятті «Спілкування з природою» можемо створити проблему ситуацію і відповідно вести діалог про те, які небезпеки нас можуть чекати в лісі, як діяти і що потрібно знати, щоб їх уникнути.

Молодші школярі можуть працювати разом з учителем над різними видами коміксів. У процесі створення діалогів за готовим коміксом, на базі прочитаного твору, використовуючи шаблони для запису основних діалогічних одиниць, можемо аналізувати комунікаційні ланцюжки та відповідно засвоювати нові мовленнєві знання. Створення учнями коміксів сприяє збільшенню їхнього словникового запасу, набуттю навичок організації діалогів та налагодженню комунікації зі співрозмовником.

Ефективним засобом формування комунікативної компетентності молодших школярів, на нашу думку, є GIF-анімації, у яких за допомогою рухливих елементів змінюється зображення та розглядається нова інтерпретація відомого вже об'єкта. Використання GIF-анімацій сприяє оволодінню молодшими школярами цілісним і диференційованим способом сприймання комунікації, допомагає збагатити спектр мовленнєвих жанрів, стимулює ініційоване активне мовлення, спонукає до мовленнєвого коментування дій, поширює відповіді на репліки дорослого, стимулює вживання мовленнєвих стереотипів та кліше, створює умови для розігрування інсценівок за змістом GIF-анімацій. Підбір таких засобів наочності може здійснюватися як підґрунтя для відтворення знань і способів дій, мовленнєвої діяльності. У процесі такої роботи учні набувають практичних навичок комунікації (відповідають на запитання, ініціюють та підтримують розмову тощо).

Найбільше різноманіття таких засобів наочності спостерігаємо саме у початковій школі, де герої мультфільмів рухаються, з'являються певні елементи матеріалу, що вивчається. Проте, часто виникає перевантаження учнів такими засобами, через що зникає увага з головних предметів, натомість фокус зміщується на другорядні. Також важливим чинником ефективності застосування GIF-анімацій є підбір кольору, адже він має неабиякий вплив на сприйняття навчального матеріалу учнями молодшого шкільного віку.

Ефективним способом використання анімацій є підказка (елемент уроку для розвитку творчості та креативності). На цьому етапі вчитель пропонує учням переглянути гіфку та зрозуміти, про що мовитиметься на уроці. Можна зашифрувати підказку до назви твору, який учні вивчатимуть, пропонувати деформовані слова, речення, які формулюватимуть основну тему подальшої комунікації. Зображення-підказка дасть учням змогу передбачити, із чим саме вони будуть працювати на уроці та який результат можуть отримати в кінці своєї діяльності. Переглянувши таку анімацію, у процесі ведення бесіди молодші школярі можуть висловити свої припущення, про кого йтиметься мова у казці/оповіданні, які репліки часто зустрічаються у цьому творі або ж визначити основні поняття, дати характеристику героям, створити інсценізацію цього епізоду тощо.

У процесі обговорення анімацій за прочитаною казкою учні можуть ставити запитання щодо дій основних героїв, визначати їхню роль у казці, відтворювати основні фрази та короткі сюжети, формулювати відповіді на питання та інсценізувати елементи з GIF-анімацій.

При створені анімацій для вивчення казок учні можуть виконувати завдання узагальнювального характеру, формулювати запитання та відповіді на основі наочності, наприклад: «З яких частин складається чарівна казка?» Наводити асоціативні ряди слів, які допомагали школярам вибрати слова для опису властивостей персонажів, наприклад: «Як лисиця і мишеня вітали один одного: весело, доброзичливо, ласкаво, удавано, грубо?»; «Лиска яка?» (хитра,

гостинна, жадібна, уперта, ласкава). Мета завдань – характеристика героїв твору, розвиток мовлення учнів.

Ще одним із способів використання анімацій є демонстрація об'єкта, що вивчається. Насамперед учитель може застосовувати анімації щодо появи об'єкта на екрані або ж виокремлення його певних частин. Демонстрація об'єкта, що вивчається, дає можливість розглянути об'єкт з усіх боків за допомогою функції обертання. Невід'ємним елементом уроків у початковій школі із використанням гіфок є поетапне написання літер або ж створення певних композиційних творів. Так, під час актуалізації знань учитель може провести бесіду, щоб пригадати матеріал, який було вивчено на минулому занятті. Або під час вивчення нового матеріалу вчитель може застосовувати анімаційні елементи для демонстрації та передачі знань. Важливою умовою ефективного використання такого виду наочності є словесний супровід зображення. Це може бути створене учнями повідомлення або пояснення вчителя. Для ефективного сприйняття нового матеріалу варто використовувати саме анімаційні зображення, оскільки вони виступають базою для обговорення та створення певних комунікаційних ситуацій.

Уведення в освітній процес елементів гри сприяє пізнавальній активності молодших школярів. Саме використання GIF-анімацій допоможе імітувати випадковість вибору запитань чи окремих завдань з певної теми. Їх можна застосовувати на етапі актуалізації знань, коли за допомогою кнопки «стоп» учень отримує випадкове запитання з минулої теми, або ж на підсумковому етапі уроку вчитель створює декілька варіантів однотипних завдань і за допомогою кнопки «стоп» учню випадає певне завдання, яке необхідно розв'язати. За допомогою набору декількох слів можна запропонувати учням скласти власну історію з їх використанням, створити мовленнєві одиниці або ж зобразити репліки для подальшого відтворення зі співрозмовником, провести діалог на одну із пропонованих на анімації тем чи виправити деформовані ситуації спілкування.

Під час організації навчальних проєктів з'являється змога демонструвати природні явища, історичні події, пошукові матеріали, представляти результати роботи у формі анімаційних документів. З цією метою можна використовувати функціонал Vistacreate. Цей інструмент для створення будь-яких дизайнів (бібліотека шрифтів, музики, анімацій, ілюстрацій, фонів, об'єктів, зображень та відео) постійно поповнюється та є у доступі до використання. Варто відзначити, що залучення різних музичних елементів на анімаціях сприяє активному розвитку мовленнєвого апарату молодших школярів, адже через спів чи ритмічне проговорювання діти краще запам'ятовують мовленнєві конструкції. Також анімаційні зразки правил етикету дозволяють в подальшому використовувати їх під час розмови чи комунікаційної ситуації.

Формування мовленнєвих знань у контексті розвитку навичок культури спілкування варто здійснювати шляхом використання порівняно нового електронного засобу наочності, а саме – інтерактивного плакату, ключовою ознакою якого є зображення з «активними» (інтерактивними) точками, які містять посилання на веб-ресурси, інтернет-документи, відео, аудіо, ігри, тестування, завдання тощо.

Такий плакат може об'єднати навчальний матеріал, який вчитель планує представити протягом уроку або ж презентувати інформацію, необхідну для вивчення, у різних формах. Краще ознайомитися зі створенням інтерактивних плакатів допоможе онлайн-сервіс Genial.ly. За цим посиланням учитель може знайти більше 400 професійних освітніх або загальних шаблонів, отримає можливість працювати в групах зі своїми колегами чи учнями. Головною перевагою використання цього сервісу є те, що педагог з легкістю зможе поділитися напрацюваннями в прямому ефірі, на сторінці в соціальній мережі, надіслати у повідомлення тощо. Також існує безкоштовна реєстрація через фейсбук або гугл.

Не менш популярним та легким у користуванні є сервіс ThingLink, який дозволяє створити мультимедійні конспекти уроків, інтерактивні блок-схеми, маршрутні карти, плакати у вигляді проєктів з певної тематики тощо. Використавши посилання, педагог без проблем організує проєктну і дослідницьку діяльність учнів, проведе вебквести, вікторини та інтерактивні ігри. Створений на сайтах матеріал легко презентувати на екрані телевізора чи ноутбука.

У ході дослідження ефективності використання зорової наочності у роботі з молодшими школярами на уроках мовно-літературної освітньої галузі провели опитування серед педагогів КЗ «Вінницький ліцей №8» та КЗ «Вінницький ліцей №7 ім. Олександра Сухомовського». На питання «Які засоби зорової наочності Ви використовуєте у своїй діяльності?» вчителі відповіли таким чином:

– Олена П. (педагогічний стаж – 28 років): *«У своїй роботі я активно використовую класичні засоби наочності –*

таблиці, плакати, картки, моделі предметів, схеми, ілюстрації в підручниках. Наприклад, на уроках української мови – таблиці з правилами та орфограмами, схеми синтаксичного розбору, картки для звуко-буквеного аналізу тощо».

– Дар'я М. (педагогічний стаж – 5 років): *«Я широко використовую інтерактивну дошку та мультимедійні презентації, це дозволяє зробити навчання більш динамічним. На уроках української мови діти з задоволенням виконують на ній різноманітні вправи: розбирають слова за будовою, виділяючи корінь, префікс, суфікс та закінчення; складають речення з розкиданих слів; грають у мовні ігри на правопис і орфографію за допомогою ресурсів Wordwall чи LearningApps; створюють асоціативні хмари слів і ментальні карти; беруть участь у візуалізованих диктантах; аналізують тексти з можливістю виділення головної думки, незрозумілих слів або додавання ілюстрацій; проходять інтерактивні тести й завдання з миттєвим зворотним зв'язком. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню мовленнєвих і читацьких умінь, розвитку логічного мислення та цифрової грамотності»*.

– Катерина Т. (педагогічний стаж – 9 років): *«У своїй практиці я активно застосовую схеми, ментальні карти, діаграми, лото, доміно з навчальним змістом. Такі засоби допомагають молодшим школярам краще структурувати інформацію, порівнювати і систематизувати знання»*.

– Світлана М. (педагогічний стаж – 11 років): *«Ми з учнями виготовляємо колажі, лепбуки, стенди до тематичних тижнів або проектів, це розвиває креативність, зміцнює розуміння теми через спільну діяльність»*.

– Любов О. (педагогічний стаж – 26 років): *«Застосовую інтерактивні вправи з LearningApps, Wordwall, а також візуальні матеріали з електронних підручників і освітніх платформ, вони дозволяють адаптувати подачу матеріалу під індивідуальні потреби дітей»*.

Окрім того, педагоги запропонували свої творчі роботи, створені на різних освітніх платформах. Пропонуємо творчу роботу Марини Н. (педагогічний стаж – 5 років).

Загалом опитування педагогів та аналіз їхніх творчих робіт вказують на те, що вчителі успішно поєднують традиційні (таблиці, плакати, картки, схеми) та сучасні (інтерактивна дошка, мультимедійні презентації, електронні освітні ресурси) засоби візуальної наочності, а це дає змогу урізноманітнити освітню діяльність, зробити її більш ефективною. Особливу увагу вчителі приділяють інтерактивним вправам, роботі з цифровими платформами, створенню ментальних карт, схем, колажів та лепбуків, що сприяє кращому засвоєнню знань, розвитку мовленнєвих навичок, мовного чуття тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що комунікативна компетентність молодших школярів – це інтегрована здатність учнів ефективно комунікувати в усному й письмовому мовленні відповідно до освітніх та життєвих ситуацій, виражати власні думки, почуття, наміри, розуміти інших, взаємодіяти з однолітками та дорослими, дотримуючись мовленнєвого етикету. Комунікативна компетентність формується через цілеспрямоване використання мовних засобів, розвиток читацької грамотності, збагачення словникового запасу, участь у діалогах, обговореннях, мовних іграх та проєктній діяльності. Використання сучасних засобів зорової наочності у роботі з молодшими школярами дозволяє активізувати процес спілкування на уроці та ефективно формувати комунікативну компетентність учнів. Пропоновані засоби зорової наочності (комікси, GIF-анімації, плакати, лепбуки), мультимедійні сервіси (Facebook, Google, ThingLink, Vistacreate, Make Beliefs Comix, Canva тощо) сприяють розгортанню взаємодії учнів у різних формах мовленнєвої діяльності, допомагають збагачувати уявлення школярів про способи комунікації, закріплюють набуті комунікативні навички та навчають застосовувати їх у різних ситуаціях взаємодії. Використання мультимедійних засобів зорової наочності сприяє активізації змістовної взаємодії, прояву творчих здібностей молодших школярів, розвитку навичок діалогічного мовлення з використанням правил спілкування. Отже, можемо стверджувати, що застосування мультимедійних засобів зорової наочності стимулює процес формування комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Рис. 1. Комікс Марини Н.

Список використаних джерел

Большакова, І., & Пристінська, М. (2017). Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи: презентація. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Integrovane-navchannja-modul.pdf

Вашуленко, М., & Дубовик, С. (2019). Формування дослідницьких умінь на уроках української мови. *Учитель початкової школи*, *9*, 3–6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29101/1/M_Vashy-lenko_S_ Dubovyk_UPSH_9.pdf

Вашуленко, О. (2017). Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*, *8*, 20–24.

Демченко, О., Лазаренко, Н., & Любчак, Л. (2021). Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*, *86*(6), 123–143. https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4570

Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 87. (2018). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text

Йорсатер, Е., Мелманн, М., Пшеніцина, Л., Семко, І., & Тікота, І. (2018). *Малюємо комікси щодо сталого розвитку*. Global Action Plan International. https://issuu.com/drawingforlife/docs/drawing4life_ua

Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа». (2016). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf

Лазаренко, Н. (2016). Культура мовлення викладача як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»*, *23*, 36–42.

Локшина, О. (2007). Розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу. *Шлях освіти*, *1*, 16–21.

Овчарук, О. (Ред.). (2004). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. К.І.С.

Пономарьова, К. (2020). *Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови*. КОНВІ ПРІНТ.

Савченко, О. Я. (2015). Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*, *3*, 10–15.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. 1-2 клас. (2022). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf

Франчук, Н., Комарівська, Н., Колеснік, К., & Стахова, І. (2025). Формування мовленнєвого етикету в дітей на уроках української мови та читання в умовах очного та дистанційного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*, *81*, 7–13. https://doi.org/10.31652/2415-7872-2025-81-7-12

References

Bolshakova, I., & Prystinska, M. (2017). Intehrovane navchannia: tematychnyi ta diialnisnyi pidkhody: prezentatsiia [Integrated Learning: Thematic and Activity-based Approaches: Presentation]. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Integrovane-navchannja-modul.pdf [in Ukrainian].

Demchenko, O., Lazarenko, N., & Liubchak, L. (2021). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv do roboty z obdarovanymy ditmy [Information and Communication Technologies in Training Pre-service Teachers to Work with Gifted Children]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 86*(6), 123–143. https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4570 [in Ukrainian].

Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [State Standard of Primary Education]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 87. (2018). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

Franchuk, N., Komarivska, N., Kolesnik, K., & Stakhova, I. (2025). Formuvannia movlennievoho etyketu v ditei na urokakh ukrainskoi movy ta chytannia v umovakh ochnoho ta dystantsiinoho navchannia [Formation of Speech Etiquette in Children in the Ukrainian Language and Reading Lessons in Full-time and Distance Learning]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia «Pedahohika i psykholohiia», 81,* 7–13. https://doi.org/10.31652/2415-7872-2025-81-7-12 [in Ukrainian].

Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» [Conceptual Principles of Reforming Secondary Education 'New Ukrainian School']. (2016). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf [in Ukrainian].

Lazarenko, N. (2016). Kultura movlennia vykladacha yak nevidiemna skladova kliuchovykh kompetentnostei suchasnoho pedahoha [Teacher's Speech Culture as an Integral Component of the key Competencies of a Modern Educator]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia «Filolohiia (movoznavstvo)», 23,* 36–42 [in Ukrainian].

Lokshyna, O. (2007). Rozvytok kompetentnisnoho pidkhodu v osviti Yevropeiskoho Soiuzu [The Development of a Competency-based Approach in Education in the European Union]. *Shliakh osvity, 1,* 16–21 [in Ukrainian].

Ovcharuk, O. (Red.). (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasnii osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy* [A Competency-based Approach in Modern Education: World Experience and Ukrainian Prospects]. K.I.S. [in Ukrainian].

Ponomarova, K. (2020). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy* [Young Learners' Communicative Competence Formation in Teaching the Ukrainian Language]. KONVI PRINT [in Ukrainian].

Savchenko, O. Ya. (2015). Meta i rezultat uroku v konteksti kompetentnisnoho pidkhodu [The Purpose and Outcome of the Lesson in the Context of a Competency-based Approach]. *Pochatkova shkola, 3,* 10–15 [in Ukrainian].

Typova osvitnia prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom O.Ia. Savchenko. 1-2 klas [A Typical Educational Program Developed under the Leadership of O.Ya. Savchenko. Forms 1-2]. (2022). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf [in Ukrainian].

Vashulenko, M., & Dubovyk, S. (2019). Formuvannia doslidnytskykh umin na urokakh ukrainskoi movy [Formation of Research Skills in the Ukrainian Language Lessons]. *Uchytel pochatkovoi shkoly, 9,* 3–6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29101/1/M_Vashylenko_S_Dubovyk_UPSH_9.pdf [in Ukrainian].

Vashulenko, O. (2017). Formuvannia komunikatyvno-movlennievykh umin molodshykh shkoliariv na urokakh literaturnoho chytannia [Young Learners' Communicative and Speech Skills Formation in the Literary Reading Lessons]. *Pochatkova shkola, 8,* 20–24 [in Ukrainian].

Yorsater, E., Melmann, M., Pshenitsyna, L., Semko, I., & Tikota, I. (2018). *Maliuiemo komiksy shchodo staloho rozvytku* [We Draw Comics about Sustainable Development]. Global Action Plan International. https://issuu.com/drawingforlife/docs/drawing4life_ua [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2025